חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם וכתיב 1הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנאמר 2ותהי שרי עקרה אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל בדורות האחרונים ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עיבורים רבה אמר רב נחמן שלש שנים כנגד שלש פקידות דאמר מר בר"ה נפקדו שרה רחל וחנה אמר רבה ליתנהו להני כללי מכדי מתני' מאן תקין רבי והא בימי דוד אימעוט שני דכתיב 3ימי שנותינו בהם שבעים שנה והאי שמא לא זכה להבנות הימנה ודלמא איהי דלא זכיא איהי כיון דלא מפקדא אפריה ורביה לא מיענשה איני והא אמרו ליה רבנן לר' אבא בר זבדא נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוו לי מקמייתא התם דחוי קא מדחי להו לרבנן דר' אבא בר זבדא איעקר מפרקיה דרב הונא רב גידל איעקר מפרקיה דרב הונא רבי חלבו איעקר מפרקיה דרב הונא רב ששת איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחדתיה סוסכינתא תליוה בארזא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא אמר רב אחא בר יעקב שיתין סבי הוינא וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא לבר מאנא דקיימי בנפשאי 4החכמה תחיה בעליה: גירשה מותרת וכו': שני אין שלישי לא מתניתין מני רבי היא דתניא מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול רביעי לא תמול והתניא איפכא הי מינייהו אחרינתא ת"ש דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מעשה בארבע אחיות בצפורי שמלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית ומת רביעית באת לפני רבן שמעון בן גמליאל אמר לה אל תמולי ודלמא אי אתיא שלישית נמי הוה אמר לה א"כ מאי אסהדותיה דר' חייא בר אבא ודלמא הא קמ"ל דאחיות מחזקות אמר רבא השתא דאמרת אחיות מחזקות לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים והוא דאתחזק תלתא זימני מאי הוה עלה כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר עובדא הוה קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון ביוה"כ שחל להיות בשבת ומלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית באה לפניו אמר לה לכי ומולי א"ל אביי חזי דקשרית איסורא וסכנתא סמך עלה אביי ואזל נסבה לחומה ברתא דאיסי בריה דרב יצחק בריה דרב יהודה דנסבה רחבא דפומבדיתא ושכיב רב יצחק בריה דרבה בר בר חנה ושכיב ונסבה הוא ושכיב אמר רבא ומי איכא דעביד עובדא בנפשיה כי האי והא איהו דאמר אבין דסמכא יצחק סומקא לאו בר סמכא אבין ישנו בחורה יצחק סומקא אינו בחורה ועוד אימר דפליגי לענין מילה בנישואין מי פליגי אין והתניא נכנסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא אלא נישואין מ"ט א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרב הונא מעין גורם ורב אשי אמר מזל גורם מאי בינייהו איכא בינייהו דאירסה ומית אי נמי דנפל מדיקלא ומית א"ל רב יוסף בריה דרבא לרבא בעי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ואמר לי אין אחוכי אחיך בי א"ל לא סתמי היא ופשיט לך נישואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרבן שמעון בן גמליאל נישואין הא דאמרן מלקיות דתנן מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה וסתות דתנן אין האשה קובעת

חוצבתם. נעשה לו זכרות: **נוקרתם.** נעשה לה נקבות כמו אני קרתי ושתיתי מים (ישעיה לז): **אין לה ולד.** קרא יתירא הוא דהא כתיב עקרה: **לא שנו.** דשוהה עשר שנים: **שלשה עיבורים.** כ"ז חדשים לימי הולד וחדש לכל עיבור ועיבור לימי טומאה וטהרה דאשה מתעברת סמוך לטבילה: **שלש פקידות.** שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן בר"ה וגוזר עליהן הריון: **להני כללי.** דקאמר כל דורות של עכשיו שתי שנים ומחצה שהייתן: **ודלמא איהי דלא זכיא.** ולא תטול כתובה: **כיון דלא מיפקדא אפריה ורביה.** לא איכפת לה ולא ענש לה קודשא בריך הוא על עוטותיה: **איני והא אמרו ליה כו'.** אמתני' פריך דקתני ישא אחרת שמא לא זכה להבנות ממנה ויזכה להבנות מן השניה: **סוסכינתא.** חולי מעוצר השתן ואדם נעקר הימנו: **כהוצא ירקא.** ירוק ככף תמר: **שלישי לא.** דהוחזקה עקרה: **הי מינייהו אחרינתא.** איזו מהמשניות נשנית אחרונה דנסמוך עלה אמלתא דמר ודמר דכל חד וחד הדר מסיעתיה קמייתא ונקט סיעתיה דחבריה ובתרייתא עיקר דהדור בהו מקמייתא: **אמר לה אל תמולי.** אלמא מתניתא קמייתא אחרינתא דהאי מעשה בסוף ימיו של רשב"ג היה מדקא מספיד עליה ר' יוחנן שהיה אמורא וסוף התנאים והוא ראה את המעשה: **דאחיות מחזקות.** דכי היכי דאשה מוחזקת בג' פעמים כך היא מוחזקת בשלש אחיותיה: **נכפין.** חולין: **איסורא וסכנתא.** שהם חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הויא מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת: **וסכנתא.** סכנת נפשות: **סמך עלה אביי.** על הא דרב יצחק דאמר משמיה דרבי יוחנן בתלת זימני הוא דהויא חזקה: **בנפשיה.** בסכנת נפשו: **אבין דסמכא.** מה שאמר אבין משום רבי יוחנן יש לסמוך עליו: **ישנו בחורה.** חוזר על תלמודו. לשון אחר מצוי כל שעה לפני רבי יוחנן ואם חזר בו רבי יוחנן משום דבר שאמר תחלה שומע אבין וחוזר גם הוא בו אבל רב יצחק אינו מצוי לפניו ופעמים ששמע דבר מרבי יוחנן ולמחר חזר בו רבי יוחנן והוא אינו יודע: **דאירסה.** השלישי ומת: **אי נמי.** דנסבה וסלק לדיקלא ונפל ומת למ"ד מעין גורם לא הוחזקה זו שהרי מעיינה לא גרם לו מיתות שהרי לא מת מחולי: ה"ג **בעי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרשב"ג ואמר לי אין אחוכי אחיך בי.** שאלתי מרב יוסף אם הלכה כרבי ואמר לי הלכה ופעם אחרת שאלתיו אם הלכה כרשב"ג ואמר לי הלכה וכמדומה אני ששחק בי: ה"ג **אמר ליה סתמא הוא ופשיט לך.** לא שיחק בך סתומות של משנה הן יש שסתמה כרבן שמעון בן גמליאל ויש שסתמה כרבי דליכא מילתא דמחזקינן לה בתרי זימני ואיכא מילתא דבעינן תלתא זימני ומשום הכי פשט לך כמר וכמר כסתומים: **נישואין הא דאמרן.** דסתם לן תנא דידן כרבי דקתני רשאי השני שני אין שלישי לא: **כונסין אותו לכיפה.** אם חזר ועשה בשלישית דמחזקינן ליה ברשיעא מתרי זימני שלקה:

ימי שנותינו בהם שבעים שנה. לא"ג דהאי קרא בתפלת משה כתיב מסתמא דוד אמרו שמליצו שמי כך אבל משה מליצו שמי יותר:

בעי מיניה מרב יוסף. אר"י דנראה ששאלו הלכה כרבי או כרשב"ג והשיבו דהלכה כשניהם:

דתנן מי שלקה ושנה כו'. הקשה ה"ר משה דנהגשפיס (סנהדרין פא: ושם) מוקי לה אפילו כרשב"ג ועבירות מחזקות ואמר ר"י דלא"ג דליכא תנא התם דאמר עבירות מחזקות מתוך לשון המשנה משמע ליה לרב יוסף דקסבר מלקיות מחזקות דנראה לו דוחק דלא נקט מי שלקה ושנה אלא לאשמועינן דאיירי בעבירה שיש בה מלקות ואפי' את"ל דקסבר עבירות מחזקות שמא סבר רב יוסף דכיפה צריכה התראה:

וסול

עין משפט נר מצוה

קי א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף יז:
קיא ב מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה יח סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רסג סעיף ג:
קיב ג טוש"ע שם סעיף ג:
קיג ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ל טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ז:
קיד ה ו מיי' שם הל' לא סמג לאוין קטו טוש"ע שם סימן יט סעיף א:
קטו ז מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ד:
קטז ח מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קפט סעיף ג:

תוספות ישנים

אבין ישנו בחורה. פי' שהיה תדיר חוזר תלמודו ומתקיים בידו אבל יצחק סומקא לא היה נקי כל כך ה"נ י"מ אבין ישנו בחורה פי' שהיה תמיד אצל ר' יוחנן ויודע כשהיה ר' יוחנן חוזר מדבריו אבל יצחק לא היה תמיד אצל רבו ולא ידע כשר' יוחנן נתחרט מדבריו: מלקיות דתנן מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה. וא"ת למ"ד עבירות מחזיקות היכי מייתי דסתם לן תנא כר' דלמא היינו משום שעבר ג' פעמים והוחזק בעבירות וי"ל דדייק מדנקט מי שלקה ושנה משמע דבתרי הויא חזקה שבלאו לי דוחק לפרש דלא נקט לקה אלא לאשמעינן דאיירי בעבירה שיש בה מלקות. ואפי' את"ל דקסבר עבירות מחזיקות שמא ס"ל כמ"ד כיפה צריכה התראה ומייתי שפיר דהא התרעו בו משום כיפה אחרי ב' מלקיות א"כ משמע דבתרי זמני הויא חזקה:

תוס' חד מקמאי

ימפקיד מענש איהי דלא מפקדה לא מענשא וכתב הראב"ד ז"ל איכא דמתרץ דהאי גברא הוה ליה בני וכיון דאית ליה ליכא למימר לא זכה לבנות הימנה ואיהי כיון דלא מפקדה לא מענשה בהא דכיון דלא מפקדה לא איכפת ליה ולא ענשינן ליה במידי דלא איכפת ליה. לכך פי' אבא מארי ז"ל דבבאה מחמת טענה מיירי כגון ששהתה עמו עשר שנים ולא ילדה לו והבעל יש לו בנים ולא מפקינן מניה מידי. אלא היא בעיא למיפק מיניה דבעינא חוטרא לידה ומרה קבורה ובעיא למיפק בלא כתובה דליכא למימר שמא עיניה נתנה באחר דהכי אמר ר' אמי איהי כי דמנא ומפקינן לה מיניה בלא כתובה. אבל כתובה לא יהבינן לה שמא עיניה נתנה באחר ובלא כתובה נמי לא מפקינן מיניה אלא לאחר ששהתה עשר שנים

מסורת הש"ס

א) [ע"י תוס' גיטין מו: ד"ה המוליא וכו'], ב) ר"ה יא: [ברכות כט.], ג) [לעיל סב:], ד) [גירס' הערוך ססגוניתא פי' שנלטייר בשרו גוונים מן החולי], ה) [עירובין נז. לעיל סו. כתובות מג:], ו) ב"מ קו: סנהדרין פא:, ז) [מנחות נג. חולין פו:], ח) נדה סד. ט) נ"ל ניניהו. יעב"ץ, י) סנהדרין פא:, כ) נדה סג., ל) נ"ל בסתמי. יעב"ץ.

תורה אור השלם

1. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו: ישעיהו נא ב
2. ותהי שרי עקרה אין לה ולד: בראשית יא ל
3. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ורהבם עמל ואון כי גז חיש ונעפה: תהלים צ י
4. כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה: קהלת ז יב

גליון הש"ס

שם א"כ דאירסה ומית. עיין לקמן דף קה ע"א ובתו' שם ד"ה קטנה.

מוסף רש"י

איעקר מפרקיה דרב הונא. שהיה מאריך בדרשיו ומריכים למי רגלים ומעמידים עצמן נעקרים כדתנגיה נכבורות (מד:). (לעיל סב.). מי שלקה ושנה. שלקה שתי פעמים על שתי עבירות (סנהדרין פא:).

תוס' חד מקמאי (המשך)

בפי' הרב אלפס ז"ל ובודאי אי לא הוא הוא דמר איהו מינה לא הוה איהי צריכה למימר מיניה. אלא כגון דאמר איהו בודאי מינה שהיא עקרה ומסתמיה ומעיינה שאינה כשאר נשים ומשום הכי איצטריכא איהי למי' שאינו יורה כחץ אבל בודאי אם היתה אילונית ידועה ואמרה איהי שאינו יורה כחץ לא מהמנינן לה. ויש דמפרשי' דאשלישית וארביעית לרשב"ג קאי דאמר תצא בלא כתובה ואמרה איהי מיניה אית לה כתובה וא"ר אמי היא נאמנת ולא נהירא דא"כ לא משכחת לה שתצא בלא כתובה אם הרצה לטעון מיניה. אלא ודאי במקרה אי אמרה מיניה לא מהימנא ואין לה כתובה. והא דאי אם נשאת לג' [אנשים] לרשב"ג תצא בלא כתובה. איכא מאן דאמר בתוך עשר אם שהתה עמו כדי שלש עיבורין, ומסתברא בלאחר עשר אבל בתוך עשר יש לה כתובה שמא עדיין יזכה לבנות הימנה. והראב"ד פירש אפי' בתוך

אבל בתוך עשר שנים אע"פ שבאה מחמת טענה לא מפקינן מיניה אפי' בלא כתובה שמא עיניה נתנה באחר. ורב א"א משכחת פירש אפילו בתוך עשר שנים כיון שבאה מחמת טענה מפקינן לה מיניה בכתובה ולא מסתברא כותיה וה"ה פירש לאחר עשר שנים דמפקינן לה מיניה היינו בכתובה ולאבא מרי ז"ל מסתברא דלא מפקינן בכתובה לעולם ואפי' לאחר כמה שנים ואפי' באה מחמת טענה. ואע"ג דאמרי' לקמן בשמעתין אתא עובדא קמיה דר' יוחנן בבי כנישתא דקסרי [illegible] [illegible] בבאה מחמת טענה [illegible] ע"ור אבל בלא כתובה מפקינן לה מיניה בעל כרחו בבא מחמת טענה ולאחר עשר שנים. ויש לדחוק ולפ'

עשר אך שהה כדי עבור הצא משלישי בלא כתובה. ודאתן עלה מיהת דאשה לא מפקדה אפריה ורביה. איכא לעיוני [illegible] פירושה ודוק ותשכח.

[illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones